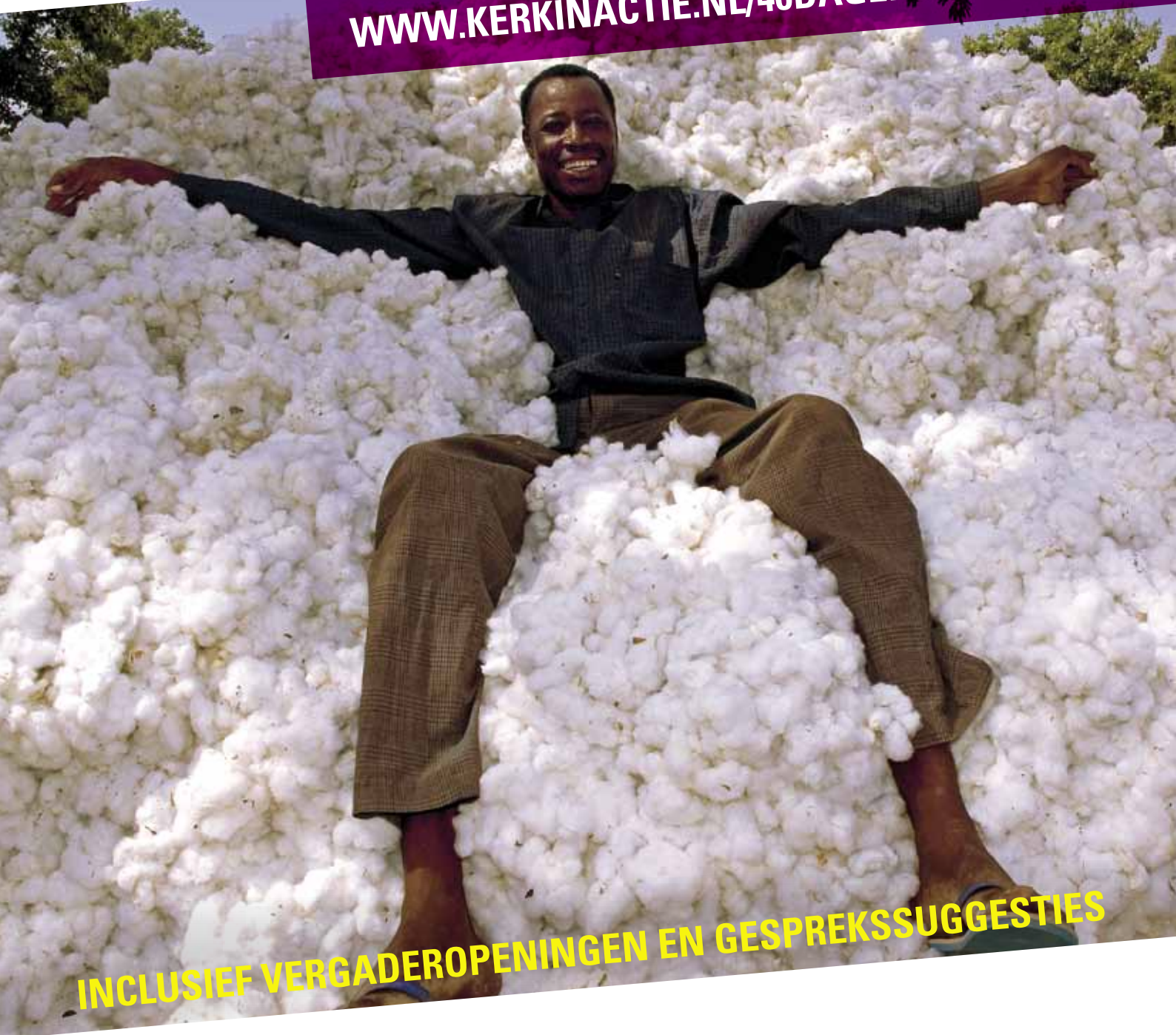

LITURGIEGIDS 40DAGENTIJD

VOORJAAR 2010

WWW.KERKINACTIE.NL/40DAGENTIJD

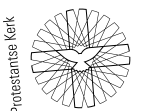

INCLUSIEF VERGADEROPENINGEN EN GESPREKSSUGGESTIES

icco
Partner van
ondernemende mensen

CBF
VOOR
GOEDE DOELEN

**KERK IN
ACTIE
GIRO 456**

INHOUDSOPGAVE

SYMBOLISCH BLOEMSCHIKKEN		P.3
BIDDAG VOOR GEWAS EN ARBEID		P.3
ZONDAG 1	<i>21 FEBRUARI</i>	P.4
ZONDAG 2	<i>28 FEBRUARI</i>	P.6
ZONDAG 3	<i>7 MAART</i>	P.8
ZONDAG 4	<i>14 MAART</i>	P.10
ZONDAG 5	<i>21 MAART</i>	P.12
ZONDAG 6	<i>28 MAART</i>	P.14
SAMENWERKING MET KIND OP ZONDAG		P.16
JOP 40DAGENTIJDKALENDER VOOR KIDS		P.16
40DAGENTIJDKALENDER 'OP WEG NAAR PASEN'		P.16

HOE KUNT U DEZE LITURGIEGIDS GEBRUIKEN?

In deze Liturgiegids volgen we het leesrooster met verhalen uit Exodus. Bij elke week vindt u passende gebeden, liedsuggesties, gedichten, teksten en werkvormen voor gesprek. U kunt deze gebruiken in de kerkdienst, als vergaderopening of tijdens bijeenkomsten, zoals gesprekskringen en maaltijden. Veel teksten zijn ook goed te gebruiken tijdens andere weken.

BRONNEN

LIEDEREN

- Evangelische Liedbundel (Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer, 2005)
- Hoop van alle volken, zingen met partnerkerken (uitgave Kerk in Actie)
- Liedboek voor de Kerken (Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer)
- Lieder ter bemoediging, 70 diaconale liederen (uitgave Kerk in Actie)
- Tussentijds, aanvullend liedboek bij het Liedboek voor de Kerken (Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer, 2005)

GEBEDEN, GEDICHTEN EN TEKSTEN

- Adalbert Ludwig Balling, Unseren tåglichen Reis gib uns heute, Gebete aus der Dritten Welt (Herder Verlag, 1994)
- Jurjen Beumer, Vrede en alle goeds (Uitgeverij Ten Have, 2003, ISBN 90 259 5390 5).
- Jan Brock, Geef ons heden ons dagelijks brood, bidden met de armen (Nederlandse Missieraad)
- Dag Hammerskjöld, Merkstenen (Uitgeverij Ten Have, 2007, ISBN 97 890 2595 7742)
- Kees Harte, Ik neem een woord (Gooi en Sticht, 1982)
- Peter Hendriks, Ontmoetingen met God (Uitgeverij Boekencentrum, 2006, ISBN: 97 890 2392 1189)
- Vol van Geest (uitgave Protestantse Kerk, Pinksteren 2004)
- Zeggen en zwijgen, oecumenisch gebedenboek voor alledag. Onder redactie van Marcel Barnard, Margreet Limburg-Klokke en Louis van Tongeren. (Uitgeverij Meinema, Zoetermeer, 2005)

Met dank aan Berthe van Soest en Coen Wessel voor het schrijven en beschikbaar stellen van hun gebeden.

SYMBOLISCH BLOEMSCHIKKEN

Symbolisch bloemschikken in de liturgie is een manier om met behulp van bloemen of planten en eventueel andere natuurlijke materialen meer zeggingskracht mee te geven aan bijbelteksten en thema's die in een kerkdienst aan de orde komen. De symboliek van de gebruikte materialen, hun kleur en vorm, of eenvoudigweg de naam van een bloem of plant, kan de toegankelijkheid van de bijbelse verhalen en de betekenis van een kerkelijk feest vergroten. Ook het thema van de 40dagentijdcampagne kan zo verbeeld worden. Naast woorden om naar te luisteren is er in de kerkdienst zo ook iets te zien. Meerdere zintuigen worden aangesproken.

In januari 2010 verschijnt de brochure met suggesties voor symbolisch bloemschikken voor de 40dagentijd, de stille week en Pasen. De schikkingen passen bij de lezingen uit het oecumenisch leesrooster, de thema's van de verschillende kindernevendienstprojecten en het thema van de 40dagentijdcampagne. In het voorjaar worden deze schikkingen gepresenteerd op de Inspiratiebeurzen.

De brochure is te bestellen via de webwinkel (webwinkel.pkn.nl) of telefonisch bij de Servicedesk, tel. (030) 880 1880.

BIDDAG VOOR GEWAS EN ARBEID

WOENSDAG 10 MAART

Met het oog op biddag is er materiaal voor viering en gesprek beschikbaar dat door Kerk in Actie in samenwerking met Disk, het landelijk bureau voor arbeidspastoraat, is gemaakt. Dit materiaal haakt aan bij biddag, de zondag van de arbeid, dankdag en een vrij te kiezen zondag. Het staat in het teken van werkloosheid als een van de grote en ingrijpende gevolgen van de kredietcrisis. Het materiaal bevat achtergrondinformatie, suggesties voor gesprek, preek schetsen en liturgische suggesties. Daarnaast gaat het in op de vraag hoe thema's als werkloosheid en jeugdwerkloosheid door lokale kerken pastoraal en diaconaal opgepakt kunnen worden.

Het materiaal verschijnt in de loop van januari 2010 als een themanummer van het tijdschrift Ondersteboven. Het kan voor € 2,50 (exclusief verzendkosten) besteld worden bij: Landelijk Bureau Disk, Luijbenstraat 17, 5211 BR 's-Hertogenbosch, tel. (070) 612 82 01, e-mail info@disk-arbeidspastoraat.nl, website www.disk-arbeidspastoraat.nl.

ZONDAG 1: STA OP... VOOR BEVRIJDING

21 FEBRUARI - INVOCABIT

DE JAMMERKLACHT VAN DE ISRAËLIETEN IS TOT MIJ DOORGEDRONGEN EN IK HEB GEZIEN HOE WREED DE EGYPTENAREN HEN ONDERDRUKKEN. DAAROM STUUR IK JOU NU NAAR DE FARAO: JIJ MOET MIJN VOLK. DE ISRAËLIETEN, UIT EGYPTE WEGLEIDEN.

- EXODUS 3: 9 EN 10 -

LEZING: EXODUS 3: 1-18

KORTE OVERWEGING BIJ DE TEKST

Mozes leeft een teruggetrokken bestaan, ver weg van Egypte. En ook ver weg van zijn volk, de mensen waar toch eens zijn hart naar uitging. Hij weidt de kudde van zijn schoonvader. Geen onbetekend vak, herder zijn, het kan zelfs als voorbereiding op andere vormen van leiderschap worden gezien. De herder is een beeld van de latere koning van Israël, zelfs ook een beeld van God. Deze herder, Mozes, lijkt daar zelf niet zo mee bezig te zijn.

Tot hij een bijzondere ontmoeting heeft. Hij wordt geroepen om zijn werk van (bege)leiden in een andere vorm en op een andere plaats ten beste te geven. In het visioen van de brandende doornstruik vindt de ontmoeting plaats met de God van zijn ouders en voorouders, de God ook van zijn volk. Het lot van dit volk, dat wordt uitgebuit en geen recht ontvangt, laat hem niet los. Het is genoeg geweest. Mozes zal gehoor vinden bij de oudsten van Israël, zo wordt hem meegegeven. Hij zal de confrontatie met de farao aangaan. Niet alleen, maar samen met anderen, zal hij opstaan voor het recht van zijn volk.

PROJECT: PRISCILLA CENTRUM - INDIA

In Noord-Oost India hebben de plaatselijke kerken oog gekregen voor vrouwen in achterstandssituaties. Dit komt door het werk van het Priscilla Centrum dat vrouwen met hiv/aids, voormalige sekswerkers en druggebruikers leert om economisch zelfstandig te worden. De kerken stellen ruimte en geld beschikbaar en het Priscilla Centrum geeft een jaar lang training in naaien en weven. Naast de vaktraining biedt het Priscilla Centrum ook bijbelonderwijs aan. Zo kan het Evangelie voor deze vrouwen bevrijdend werken en hun hoop geven.

Meer informatie over dit project vindt u op www.kerkinactie.nl/40dagentijd > projecten.

EENS ZEI IK JA

Ik weet niet wie - of wat - de vraag stelde. Ik weet niet wanneer zij gesteld werd. Ik herinner me niet dat ik antwoordde. Maar eens zei ik ja, tegen iemand of iets. Vanaf dat moment heb ik de zekerheid dat het leven zinvol is.

Dag Hammerskjöld (in 'Merkstenen')

GEBED: MOZES

Heer, u laat zich zien aan Mozes,
in het vuur van de braambos.
Schoorvoetend staat hij daar,
zonder sandalen, vertrouwend op u.
Heer, zoals Mozes voor u staat bij de braambos
zo staan wij nu ook voor u.
ons oog op u gericht.

Geef ons de voeten van Mozes,
eerbiedige voeten, eeltige voeten
die kunnen gaan waar ze moeten gaan.
Geef ons de mond van Mozes,
niet om mooi te kunnen spreken,
maar om te zeggen waar het op staat.

Geef ons het hart van Mozes,
een hart van vuur,
groot en sterk,
waar wel een heel volk in past.
Een hart met durf,
een hart dat klopt en klopt met liefde.

Berthe van Soest

AANGESPROKEN

Je aangesproken weten
Door God die vrijheid biedt vanaf het begin,
Die liefde kiest, als laatste woord
Die kwetsbaar is en zorgen kent,
Nabij wil zijn, en zich verbindt.

Je zo aangesproken weten
Maakt geloven tot een feest.
Al zijn er vragen, tienduizend vragen.
Wie antwoord zoekt of denkt te vinden
Raakt naast de vragen ook de vrijheid kwijt.
De Eeuwige heeft geduld, God zij dank
En kent de tijd.

Peter Hendriks in 'Ontmoetingen met God'

WERKVORM VOOR GESPREK: 'IK ZAL ER ZIJN'

In het verhaal (Exodus 3: 1-18) krijgt Mozes antwoord op de vraag naar Gods identiteit: 'Ik zal er zijn'. Wat betekent dit voor Mozes? Wat betekent dit 'Ik zal er zijn' voor u? En met welke naam van God voelt u zich het meest vertrouwd?

Leg in het midden een groot vel met daarop 'Ik zal er zijn'. In stilte schrijft iedereen op het vel zijn of haar antwoord op de volgende vragen:

Wat betekent dit 'Ik zal er zijn' voor u?

Welke naam geeft u aan God?

Als iedereen klaar is met schrijven kunt u hierover met elkaar in gesprek gaan: vragend en luisterend, niet discussiërend.

WERKVORM VOOR GESPREK - GESCHIKT VOOR ALLE WEKEN

- Kies één van de teksten uit en kopieer deze voor alle aanwezigen.
- De tekst wordt eenmaal voorgelezen.
- Vervolgens leest ieder in stilte de tekst nogmaals.
- Welk woord, welke zin of passage blijft haken doordat het u raakt, of juist irriteert, misschien wel intrigeert? Ga hierover in gesprek met uw buurman of buurvrouw (bijvoorbeeld bij een maaltijd) of in kleine groepen.

LIEDEREN

- Liedboek: gezang 7 (Het Woord dat u ten leven riep), gezang 161 (Uit uw hemel zonder grenzen)
- Tussentijds: lied 140 (Vanwaar zijt Gij gekomen)
- Evangelische liedbundel: lied 1 (O HERE onze Here), lied 2 (HEER, onze Heer, hoe heerlijk is op aarde), lied 27 (Gewillig zal uw volk zijn, als uw macht aan de dag treedt), lied 200 (Sta op! O Israël, geen juk van slaven meer), lied 363 (Gij zijt waardig, Gij zijt waardig)
- Lieder ter bemoediging: lied 18 (Hij die gesproken heeft een woord dat gaat), lied 37 (Hier wordt het land gezocht)
- Hoop van alle volken: lied 6 (Heer, onze Heer), lied 34 (Als ik geloof en jij gelooft), lied 68 (Wij buigen voor U, almachtige God)

ZONDAG 2: STA OP... VOOR JE NAASTE

28 FEBRUARI - REMINISCERE

TOEN GINGEN MOZES EN AÄRON SAMEN NAAR EGYPTEN EN DAAR RIEPEN ZE DE OUDSTEN VAN ISRAËL BIJ ELKAAR. AÄRON HERHAALDE WOORD VOOR WOORD WAT DE HEER TEGEN MOZES GEZEGD HAD, EN LIET HET VOLK DE WONDEREN ZIEN.

- EXODUS 4: 29 EN 30 -

LEZING: EXODUS 4: 18-31

KORTE OVERWEGING BIJ DE TEKST

Mozes heeft het nodige te overwinnen voordat hij zijn opdracht kan of wil uitvoeren. Hij heeft zijn vragen en twijfels. Maar de roeping blijkt sterk genoeg te zijn. Alle mitsen en maren die Mozes bedenkt, worden door God beantwoord. Hij leert tekenen te doen om de mensen te overtuigen van zijn gezag. Daarnaast krijgt hij zijn broer Aäron als metgezel. Aäron, de man van het volk, heeft zelf ervaren wat onderdrukking is. Hij zal voor Mozes een steun en toeverlaat zijn.

De verzen 24-26, waarin God Mozes en/of zijn zoon in de nacht aanvalt, hebben waarschijnlijk te maken met het feit dat Mozes zijn zoon niet heeft besneden en daarmee nog niet nauw genoeg met Israël is verbonden. Als Mozes zich nog meer met het volk identificeert en het uiterlijke teken van de besnijdenis ook bij zijn zoon zichtbaar wordt, is er niets meer dat zijn presentatie aan Israël in de weg staat.

PROJECT: EXODUS NEDERLAND

Wie heeft er niet af en toe een steuntje in de rug nodig? Net als Mozes steun kreeg van Aäron zijn broer en van Sippora zijn vrouw. Mensen hebben mensen nodig. Exodus Nederland probeert (ex-)gedetineerden tot steun te zijn en hen voor te bereiden op hun thuiskomst in de samenleving. Vooral als het op eigen kracht niet lukt, is een duwtje in de goede richting heel waardevol; met oog voor wonen, werken, relaties en zingeving.

Exodus Nederland telt ruim 1.600 vrijwilligers. Een deel van hen werkt vooral aan het 'Ouders, kinderen en detentie-project'. Dit project is erop gericht de band tussen kind en gevangene ouder te verstevigen. De vrijwilligers rijden de kinderen eens per maand naar de gevangenis voor een kindvriendelijk bezoek met frisdrank en spelletjes. Velen van hen ondernemen na afloop nog iets gezelligs met de kinderen. Dit vrijwilligerswerk van Exodus wordt door Kerk in Actie van harte ondersteund.

Meer informatie over dit project vindt u op www.kerkinactie.nl/40dagentijd > projecten.

GEBED BIJ EXODUS 4: 18-31

U bent als een mantel vol sterren
boven ons in de nacht.
Omhul mensen op reis met uw mantel.
Bescherm mensen op de vlucht
met de donkerte van uw nacht.
Wijs de weg met uw sterren.

U strekt uw hemel over heel de wereld uit.
Dichtbij en ver weg bestaan niet voor u.

We bidden om ruimte bij ons
Zo wijd als uw hemel,
om aandacht voor mensen dichtbij
om aandacht voor mensen ver weg.

Wanneer wij zo van hier gaan
behoed dan ook ons met uw mantel
en wijs ons de weg met uw licht.

Berthe van Soest

GOD EN MENSEN

Hoe zal ooit zichtbaar worden
Dat God met ons verbonden blijft,
Als er geen mensen gevonden worden
Die voor elkaar willen instaan?

Hoe zal God ooit onder ons kunnen wonen,
Als er geen mensen gevonden worden,
Die voor elkaar ruimte maken,
Ook al hebben ze elkaar niet uitgezocht?

Hoe kan Gods woord tot ons spreken,
Als er geen mensen gevonden worden,
Die elkaar daarop ook durven aanspreken?

Hoe kan in deze wereld geloofwaardig worden
Dat God met ons meegaat,
Als er geen mensen te vinden zijn
Die het met elkaar willen uithouden
En elkaar houden aan Zijn woord?

Hoe kan God mensen rechttop doen gaan
Als er geen mensen te vinden zijn.
Die te maken willen hebben
Met hen die zijn terneergedrukt.

L. Loosen s.j. (in 'Ik neem een woord')

WERKVORM VOOR GESPREK: EX-GEDETINEERDEN IN DE BUURT

In elke wijk of dorp wonen ook ex-gedetineerden. Wellicht is er een gevangenis in uw gemeente. Wat zou u als gemeente of diaconie kunnen betekenen?

Vorbereiding: bekijk de informatie op www.exodus.nl en www.kerkenmetstip.nl. Noteer de mogelijkheden die er zijn voor kerken om iets te betekenen voor ex-gedetineerden.

Gesprek:

- Hebben wij als gemeente weet van (ex-)gedetineerden? Kennen wij hen? Zo nee, waarom niet?
- Wat zouden wij kunnen betekenen voor (ex-)gedetineerden?
- Van de mogelijkheden die er zijn (Exodus, Kerk met stip): wat spreekt ons aan? Zitten hier mogelijkheden bij voor ons als gemeente?

WORDT MIJN NAASTE

Ergens iemand heeft naar je gevraagd
Ergens iemand laat je komen.
Ergens iemand legt zo maar beslag op jou
Hij daagt je uit
Hij roept je op
Hij laat je meer doen dan jij van jezelf zou denken
Hij zegt tot jou
Kom uit je zelf
En wees naast me
Wordt mijn naaste
Als zijn roepen bij je aankomt
Zet je alles overboord
Geen redeneren
Geen verstand
Geen stand zal hier dan gelden
Alleen het hart.

Uit 'Ik neem een woord'

HIJ KENT DE VRAGEN BIJ DE ANTWOORDEN

Het gaat er niet om wat je doet, het gaat er om waar het je brengt, aan welke kant van de tralies - daarna is de voornaamste vraag: aan welk kant zit je het liefst en waarom kom je dan alsnog aan de verkeerde kant terecht

ik speel een nacht lang Triviant met een man die tien jaar heeft gezeten, hij weet de vragen bij de antwoorden - afgezien daarvan mag ik hem wel, hij heeft geen lijken in de kast behalve het skelet van tralies tussen hem en mij,

ik zit aan de verkeerde kant, hij grijnst want hij weet ieder antwoord, alle vragen, onwaarschijnlijk: drie, Utrecht, 1953, Johnny Weismuller, nee, de Tour de France, Thorbecke, fotosynthese, veertig dagen. Ik verlies opnieuw, schenk bij, durf niet te vragen: had hij het verdiend en heb je spijt en gaat er ooit een dag voorbij dat je er niet aan denkt, hoe leef je tussen mensen die nog nooit - hij weet wat ik wil weten, kent de vraag bij ieder antwoord, kijkt me aan en zwijgt -

Ingmar Heytze

LIEDEREN

- Liedboek: gezang 67 (God zij geloofd uit alle macht), gezang 98 (Verblijdt u in de Heer te allen tijd)
- Tussentijds: lied 167 (De toekomst is al gaande)
- Evangelische liedbundel: lied 224 (God wijst mij een weg als ik zelf geen uitkomst zie), lied 320 (Heer, hoort Gij niet de wereld om U vragen)
- Lieder ter bemoediging: lied 52 (Ze zeggen: de aarde is verloren), lied 69 (De vrede van de Heer)

ZONDAG 3: STA OP... VOOR VREDE

7 MAART - OCULI - VOORJAARSZENDINGSWEEK

'IK BEN DE HEER. ALLES WAT IK TEGEN JE ZEG, MOET JE OVERBRENGEN AAN DE FARAO, DE KONING VAN EGYPTE.'
MOZES ANTWOORDDE: 'IK KOM ZO MOEILIK UIT MIJN WOORDEN, DE FARAO ZAL NIET NAAR ME LUISTEREN.'
- EXODUS 6: 29 EN 30 -

LEZING: EXODUS 6: 2-9 EN 6: 28-7: 7

KORTE OVERWEGING BIJ DE TEKST

Je kunt niet altijd op de toppen van wilskracht en vertrouwen verkeren, ook Mozes lukt dat niet. Hij heeft het nodig dat hem nog een keer duidelijk wordt gemaakt hoe de God van zijn volk echt betrokken is bij Zijn mensen. Het is en blijft mens. Waar haalt Mozes de moed vandaan nu zijn volk de moed verloren heeft? Het is immers moeilijk om vol te houden als de tegenslagen komen.

Mozes trekt zijn plan in opdracht van God. Hij bezint zich op zijn taken en smeedt plannen over de aanpak. Hij wordt erop voorbereid dat de farao toch niet zal toegeven. Het zal strijd vragen om het volk te bevrijden en een vredige toekomst veilig te stellen. Het zal niet eenvoudig zijn om een verandering tot stand te brengen. Maar kan het?

PROJECT: JPRM - NIGERIA

Spreken in conflictsituaties is een hele kunst! Zeker in centraal Nigeria, waar christenen en moslims elkaar soms naar het leven kunnen staan. Dominee Istifanus Habila weet dat mensen die niet kunnen lezen en schrijven, makkelijk worden misbruikt in de verdeel- en heerstactiek van hoger geplaatsten, die vaak alleen maar aan zelfverrijking denken. Zij benutten religieuze tegenstellingen om groepen tegen elkaar uit te spelen.

Istifanus is de oprichter van JPRM, een beweging in centraal Nigeria voor rechtvaardigheid, vrede en verzoening op lokaal niveau. Sinds 2000 zijn er regelmatig felle conflicten tussen christenen en moslims met honderden doden, platgebrande dorpen en stromen vluchtelingen tot gevolg. De oorsprong van de conflicten heeft eerder te maken met armoede en de verdeling van grond en rijkdom, dan met religie.

JPRM brengt het gesprek tussen deze groepen in de dorpen op gang. Istifanus: "Mensen moeten niet alleen samen praten, maar ook samen werken." Zo richt JPRM dorpsverenigingen op waarin dorpsgenoten bijvoorbeeld samen een nieuwe weg aanleggen. Ook organiseert

GEBED

Heer,
vaak kan ik niet praten,
zie ik dat er onrecht gebeurt
maar gaat mijn mond niet open.

Heer,
ze luisteren niet,
niet naar mij,
ik ben maar klein,
heb niet de goede woorden,
durf het niet.

Heer,
zie naar ons om,
naar ons allemaal.
Geef ons woorden,
durf en wilskracht,
om te spreken,
om onrecht te benoemen,
in ons gezin en op het werk,
in Nederland en in de wereld.
Schenk ons woorden,
geef ons durf
en behoed ons.

Berthe van Soest

JPRM in alle aangesloten dorpen alfabetiseringscursussen en vredesonderwijs. Voor christenen én moslims.

De collecte is deze week bestemd voor het zendingswerk van Kerk in Actie.

Meer informatie over dit project vindt u op www.kerkinactie.nl/40dagentijd > projecten.

WERKVORM VOOR GESPREK: TALENTEN VOOR VREDE

De één is goed in spreken, de ander uit zich makkelijker op papier, of in de vorm van een schilderij, een gedicht, muziek of een korte sketch. Zo heeft ieder z'n vorm, ieder zijn of haar talent.

Laat ieder iets maken met de titel 'Sta op voor vrede'. U kunt na afloop, in een kleine groep, kort iets erover laten vertellen, u kunt het gemaakte ook tentoonstellen of een plek geven in de dienst of andere bijeenkomst.

SJALOOM

Waar het verhaal van bevrijding klinkt, daar komen mensen tot zichzelf. Het verhaal bemoedigt en leert ons samen mens te zijn. Sámen mens zijn omdat gemeenschap helend werkt. Samen eten, samen vieren, samen brood en wijn delen, samen bidden en zingen, samen je inzetten voor datgene wat ons hart juist vindt: de vrede, de sjaloom. In het woord sjaloom zit alles wat heel maakt, het is een visioenwoord waar de vrede vanaf straalt. Sjaloom staat voor 'mensen uit één stuk', mensen die niet tevreden zijn met hoe het is. Niet omdat ze zwartkijkers zijn, maar omdat ze van het leven houden. Omdat ze weten dat er iemand in hen en deze wereld werkt die andere maatstaven hanteert dan de macht van de euro of de dollar en de waanwijsheid van de oorlog.

Jurjen Beumer in 'Vrede en alle goeds'

LIEDEREN

- Liedboek: psalm 107, vers 1 en 4 (Gods goedheid houdt ons staande), gezang 284 (O lieve Heer, geef vrede)
- Tussentijds: lied 193 (Zal er ooit een dag van vrede)
- Evangelische liedbundel: lied 11 (Wees mij genadig, mensen belagen mij)
- Lieder ter bemoediging: lied 49 (Komen ooit voeten gevleugeld), lied 50 (Waar vrede een woning zoekt)
- Hoop van alle volken: lied 50 ('t Woord van God maakt ons vrij), lied 73 (Toen de angst mij bekreep), lied 74 (Vredevorst kom tot ons), lied 79 (De vrede van Christus)

GEBED

God van vrede,

breek heen
door de vanzelfsprekendheid van oorlog
en de onvermijdelijkheid van lijden,
door doodmakende gedachten
en verlamme stilde.
Reik ons aan: vrede voor allen.

God van vrede,

breek door in ons,
geef licht en liefde,
sta op in ons
en doe ons openstaan voor elkaar,
uw mensen, kostbaar en kwetsbaar.
Reik ons aan: uw vrede,
leven met en voor elkaar.

Sjon Donkers (in 'Zeggen en zwijgen')

ZONDAG 4: STA OP...

VOOR EEN BETERE TOEKOMST

14 MAART – LAETARE

VOOR DE OGEN VAN DE FARAO EN ZIJN HOVELINGEN HIELD AÄRON ZIJN STAF GEHEVEN BOVEN DE NIJL EN SLOEG ERMEE OP HET WATER, EN TOEN VERANDERDE HET NIJLWATER IN BLOED. DE VISSEN GINGEN DOOD EN DE RIVIER STONK ZO DAT DE EGYPTENAREN ER NIET MEER UIT KONDEN DRINKEN.

- EXODUS 7: 20 EN 21 -

LEZING: EXODUS 7: 8-25

KORTE OVERWEGING BIJ DE TEKST

Mozes en Aäron hebben voor elkaar gekregen dat ze gesprekspartner zijn voor de farao. Maar de afloop van de strijd om de zeggenschap over Israël blijft ongewis. Het is aan Mozes en Aäron om aan de tegenstander duidelijk te maken dat zij opkomen voor een zaak die van groot belang is. De farao geeft zich niet gemakkelijk gewonnen, je moet van goeden huize komen, wil hij toegeven. Dat zijn eigen mensen slachtoffer dreigen te worden, maakt voor hem geen verschil.

Wanneer de tekenen die Aäron in opdracht van Mozes laat zien, door de Egyptische tovenaars herhaald worden, is het voor de farao helder. De aanspraak die Mozes maakt op het weggeleiden van het volk Israël uit Egypte, hebben onvoldoende zeggings- en rechtskracht. Opvallend is dat de farao niet onder de indruk is van de gevolgen van zijn weigering. Hij is alleen maar geïnteresseerd in macht. Zo lang hij zijn persoonlijke macht overeind kan houden, zal hij dat niet laten. De prijs mag hoog zijn. Het behouden van de macht mag ten koste gaan van de toekomst van zijn eigen volksgenoten.

PROJECT: YOUTH FOR CHRIST | THE MALL – NEDERLAND

The Mall is een concept voor jongerenwelzijnswerk dat Youth for Christ in Rotterdam is begonnen en nu in meerdere plaatsen uitvoert. De manier van werken gaat uit van een eigen plek voor jongeren in hun wijk, een plek waar ze welkom zijn. In meer dan twintig steden werkt deze aanpak. Jongeren zijn zelf mede verantwoordelijk voor de gang van zaken in hun eigen 'centrum' en op deze manier zetten ze zich er persoonlijk voor in dat er een veilige plek ontstaat. Elke stad kent zijn eigen aanpak, afgestemd

op de behoeften van jongeren en vraagstukken in de wijk. "We richten ons op jongeren tussen de 10 en 23 jaar. We hebben inloopcentra en meidenclubs, maar ook mobiele ontmoetingsplekken. Dagelijks ondersteunen we duizenden jongeren met allerlei levensvisies en etnische achtergronden in hun ontwikkeling tot evenwichtige volwassenen", legt Youth for Christ uit.

Meer informatie over dit project vindt u op www.kerkinactie.nl/40dagentijd > projecten.

DROOM MET DE HAND AAN DE PLOEG

Droom van vriendschap voor de rest van je dagen.
 Droom van afwezigheid van alles wat scheidt.
 Droom van een leven in goede gezondheid.
 Droom dat armoede niet meer bestaat.
 Droom van het beste voor heel je familie.
 Droom dat kleuters weer oud kunnen worden.

Droom van een tijd zonder oorlog en strijd.
 Droom dat het goede gedaan kan worden.
 Droom van zorg voor de wereld en elkaar.
 Droom van de liefde en droom van de vrede.
 Droom dat gerechtigheid overal heerst.

Maar als je droomt, droom dan niet in je bed.
 Droom met de hand aan de ploeg.
 En bid, dat God je kracht geeft, genade en moed,
 Te bidden, te werken en te sterven voor je droom.

Gebed uit Zuid-Afrika

GEEST VAN OPSTANDIGHEID

Kom in ons midden,
 Geest van opstandigheid,
 Die ons de moed schenkt
 Om in te gaan,
 Tegen alles wat kleineert,
 Tegen alles wat het uitzicht ontnemt,
 Tegen alles wat misbruikt en schendt,
 Tegen alles wat onvrede brengt.

Kom in ons midden,
 Geest van opstandigheid,
 Die ons de kracht geeft
 Om mee te werken
 Aan alles wat gerechtigheid bouwt,
 Aan alles wat tranen droogt,
 Aan alles wat leven bevordert,
 Aan alles wat strijdt tegen de dood.

Kom in ons midden,
 Geest van opstandigheid,
 Die ons leert geloven
 In alles waarin liefde woont,
 In alles wat kloven overbrugt,
 In alles wat verzoening brengt,
 In alles wat Christus de mensen heeft geboden.

Alfred C. Bronswijk (uit 'Vol van Geest')

WERKVORM VOOR GESPREK: HOE IS HET IN ONZE WIJK, IN ONS DORP?

Inventariseer met elkaar op een flap wat de leefbaarheid in uw dorp of wijk verstoort of belemmert. Hang een tweede flap ernaast: welke initiatieven, groot en klein, zijn er om de leefbaarheid te vergroten?

Ga hierover in gesprek. Vragen:

- Is de kerkelijke gemeente of bent uzelf bij één van de initiatieven betrokken?
- Zo ja, vertel elkaar hierover.
- Zo nee, welke mogelijkheden zijn er om hierbij betrokken te worden of aandacht aan te besteden?
- Zijn er ook aspecten van de leefbaarheid waarvoor er nog niets gebeurt? Welke mogelijkheden zijn hier?

STENEN EN GRUIS

Wat we buiten onszelf aantreffen aan chaos, aan onrecht en geweld, dat blijkt bij nader inzien ook in onszelf aanwezig te zijn. Wat een aangespoeld wrakhut, wat een 'stenen en gruis' liggen er bovenop die plek in ons waar we werkelijk leven, onze bestaanskern, onze ziel. Het moet allemaal weggesleept worden. Een mensenleven lang zijn we daar mee bezig. Maar deze taaie en volhardende opgave brengt ons vroeg of laat bij de gave van ons leven, bij God zelf. Dwars door onze stenen en ons gruis heen dient de Eeuwige zich aan. We gaan ervaren dat we niet eenzaam zijn, niet louter toeval, maar ten diepste twee-zaam.

Jurjen Beumer (in' Vrede en alle goeds')

LIEDEREN

- Liedboek: psalm 98 (Zingt een nieuw lied voor God den Heer), gezang 482 (De eersten zijn de laatsten), lied 294 (Laat komen, Heer, Uw Rijk)
- Tussentijds: lied 51 (Blijf niet staren)
- Evangelische liedbundel: lied 31 (Laudate omnes gentes)
- Lieder ter bemoediging: lied 19 (Geef ons dat wij durven leven), lied 41 (Spreeken van geluk)

ZONDAG 5: STA OP...

VOOR EEN BETER KLIMAAT

21 MAART – JUDICA

MOZES HIEF ZIJN STAF NAAR DE HEMEL, EN TOEN LIET DE HEER HET DONDEREN EN HAGELEN. ER SCHOOT VUUR NAAR DE AARDE, EN DE HEER LIET DE HAGEL OP EGYPTE NEERKLETTEREN.

- EXODUS 9: 23 -

LEZING: EXODUS 9: 13-35

KORTE OVERWEGING BIJ DE TEKST

Het spel van de macht wordt tot het uiterste gespeeld. Is de farao toch af en toe onder de indruk? Twijfelt hij? In ieder geval is hij even bereid om toe te geven. Nu de prestaties van zijn tovenaars al lang niet meer kunnen wedijveren met de tekenen die Mozes mag laten zien. De farao erkent zijn zonde en bekent schuld. Hij belooft het volk te laten gaan. Een hoopvol teken?

Onder de indruk van de natuurkrachten was deze farao zeker. Maar Mozes leerde dat het vuur (in de doornstruik) Gods aanwezigheid

kan aanduiden. De farao echter vergeet de vlamme bliksem die de hagel vergezelt zodra het natuurgeweld voorbij is. Als de plaag geweken is, wijkt ook zijn belofte om Israël te laten gaan. Ten diepste kan de farao niet belijden dat de aarde van de Heer is en dat de mens slechts 'op Gods winkel past'. Hij gaat steeds weer voor het korte termijn gewin. Wanneer de plaag is weggenomen grijpt hij zijn kans om de macht over het volk Israël vast te houden. Zijn bekering verandert weer in verharding.

PROJECT: NOVA – ZUID-AFRIKA

Klimaatverandering betekent: vaker storm, meer regen of juist grote droogte. Wij kunnen daar wél iets aan doen: zuiniger en anders omgaan met energie en minder CO₂ uitstoten. Bijvoorbeeld zoals in Zuid-Afrika. De organisatie NOVA heeft de 'basa magogo' methode ingevoerd. Door een andere manier van koken en stoken bespaart een gezin 300 kilo steenkool en een ton aan CO₂-uitstoot per jaar. Nog afgezien van de gunstige effecten op de gezondheid.

NOVA ontwikkelt ook een betaalbare biogasinstallatie voor huishoudens. Met wat koeienmest en organisch afval kan drie uur lang worden gekookt. De reststof dient als mest op de akkers. NOVA zet zich met name in voor de bewoners van townships en heeft banden met veel kerken in het land.

Meer informatie over dit project vindt u op www.kerkinactie.nl/40dagentijd > projecten.

WERKVORM VOOR GESPREK: WERKEN AAN EEN BETER KLIMAAT IN DE KERK

Een beter klimaat wil zeggen: minder opwarming van de aarde, dus minder CO₂-uitstoot. Ook de kerkelijke gemeente kan daar aan bijdragen. Door andere keuzes te maken.

A. Beantwoord samen voor uw gemeente eens de volgende stellingen.

Noteer ja / nee / weten we niet.

1. In onze gemeente zijn we overgeschakeld op groene stroom.
2. In ons kerkgebouw zijn alle lampen vervangen door spaarlampen.
3. In de kerkdienst is regelmatig (bijvoorbeeld in preek en voorbeden) aandacht voor de natuur, de schepping en het milieu.
4. Bij een gezamenlijke maaltijd letten we erop dat groente en fruit zoveel mogelijk van het seizoen is en uit eigen land.

5. Zuinig met energie omgaan is voor de vrijwilligers in de kerk vanzelfsprekend (licht uit, verwarming laag, etc.).

6. De bloemen in de kerk komen uit de (kerk)tuin.

B. Wat valt op?

Misschien weet u niet hoe het zit in uw gemeente. Aan wie zou u het kunnen vragen? Misschien heeft u veel met 'nee' beantwoord en concludeert u dat uw gemeente niet erg bezig is met klimaatverandering. Of veel met 'ja' en is milieu wel een aandachtspunt in de gemeente.

C. Kies samen één punt uit waarvan u vindt dat uw gemeente er iets aan zou kunnen doen. Wie of wat heeft u daarvoor nodig?

Welke stappen kunt u daarvoor zetten?

MEER DOEN?

Wilt u in uw gemeente meer met klimaatverandering bezig zijn? Bestel dan gratis 'Kiezen voor een eerlijk klimaat', een handleiding voor kerken van FairClimate. Dit kan via de webwinkel (webwinkel.pkn.nl) of telefonisch via de Servicedesk op (030) 880 1456.

Op de websites van Kerk en Milieu (www.kerkenmilieu.nl), het Christelijk Ecologisch netwerk (www.cenet.nl) en op www.duurzamekerk.nl vindt u diverse andere liturgiesuggesties, materialen en ideeën voor activiteiten.

HET KAN

Wij willen dat het zo is
Wij hopen dat het zo wordt
Wij denken dat het niet kan
Wij zingen dat het zal zijn
En als er liefde is
Dan zal het al kan het niet
Dan kan het omdat het moet
Omdat het zó niet meer kan

Huub Oosterhuis

LIEDEREN

- Liedboek: gezang 172 (Een mens te zijn op aarde), gezang 350 (God die leven hebt gegeven)
- Evangelische liedbundel: lied 155 (De aarde is van God, en al wat daarin is)
- Liederen ter bemoediging: lied 48 (Wonderwereld vol geheimen), lied 51 (Wij die met eigen ogen)
- Hoop van alle volken: lied 1 (O Heer, wees ons genadig), lied 46 (Zend mij, Heer)

DANKGEBED

Eeuwige God,

Wij danken U
voor de glorie van Uw Schepping,
het mysterie dat ons verstand te boven gaat.

Wij danken U
voor de aarde en het water, de zon en de wind,
de dieren en de mensen, de culturen en
de naties.

Breng ons ertoe te belijden
hoezeer wij het leven hebben geschonden,
Uw gave aan ons.

Sterk ons
als wij proberen waar te maken
dat de aarde en haar volheid van U is.

Amen

Gebed uit Korea (uit: Bron van leven)

ZONDAG 6: STA OP...

VOOR EEN BETERE WERELD

28 MAART – PALMARUM – PALMPASEN

TOEN ZEI MOZES TEGEN DE FARAO: 'DIT ZEGT DE HEER: TEGEN MIDDERNACHT ZAL IK RONDGAAN DOOR EGYPTE, EN DAN ZULLEN ALLE EERSTGEBORENEN IN HET LAND STERVEN, VAN DE EERSTGEBORENE VAN DE FARAO, ZIJN TROONOPVOLGER, TOT DE EERSTGEBORENE VAN DE SLAVIN DIE DE HANDMOLEN BEDIENT, EN OOK AL HET EERSTGEBOREN VEE.'

- EXODUS 11: 4 EN 5 -

LEZING: EXODUS 11: 1-10

KORTE OVERWEGING BIJ DE TEKST

De farao blijft hardnekkig weigeren, ondanks de herhaalde waarschuwingen en tekenen. Het valt op dat de hovelingen van de farao wél luisteren. Bij hen staat Mozes zelfs in hoog aanzien en dankzij hem ook het volk dat hij vertegenwoordigd. Dat zal blijken uit de geschenken die men de Israëlieten gaat meegeven.

Maar eerst wordt opnieuw zichtbaar dat de farao door verkeerde keuzes een desastreuze invloed op 'zijn' mensen en land heeft. Het laatste teken waar Mozes voor waarschuwt is de dood van alle eerstgeborenen. De eerstgeborene had een symbolisch belangrijke positie. De aangekondigde dood van alle eerstgeborenen lijkt een echo van de eerdere poging van de farao om de Israëlieten uit te roeien, namelijk door de jongens te verdrinken (in Exodus 1). De dood van de eerstgeborenen betekent: de toekomst staat op het spel.

PROJECT: IRPAÑANI – BOLIVIA

Irpañani betekent 'laten we hen leiden'. Het is een organisatie uit de Presbyteriaanse kerk in El Alto, een stad vlak boven regeringscentrum La Paz in Bolivia. In een omgeving waar veel ouders hard moeten werken om het hoofd boven water te houden is er weinig aandacht voor de schoolopleiding van kinderen. Er is vaak ook sprake van kinderarbeid.

Irpañani ontvangt zeventig kinderen na schooltijd. Naast bijscholing krijgen de kinderen ook een aanvullende maaltijd. Dit is erg belangrijk voor hen. Naast de gezelligheid van het samen eten is er ook nog een voedzame maaltijd. De ouders worden gestimuleerd

Foto: Foto Caroline

om aandacht te geven aan de schoolgang en opvoeding van de kinderen. Ook is er contact met de scholen waar de kinderen naar toe gaan, om zo te komen tot een geïntegreerde aanpak. Soms is er ondersteuning van ouders om hen te helpen bij het vinden van beter werk of een opleiding om een betere baan te vinden.

De collecte is deze week bestemd voor het totale werk van Kerk in Actie. Meer informatie over dit project vindt u op www.kerkinactie.nl/40dagentijd > projecten.

GEBED IN DE STILLE WEEK

Breng ons bij u, God
bron van ons bestaan
bodem van ons leven

breng ons bij uw zoon
bij zijn bidden in de hof

breng ons bij zijn moeder
en bij haar tranen

breng ons bij de mens die zijn leven
inzette voor ons

breng ons bij uw mensen
die lijden in deze wereld
omdat hun recht onthouden wordt
hun verkiezingen ontstolen werden

breng ons bij ons geloof,
dat zo vaak verborgen is

breng ons bij alles wat leeft in ons
aan geloof, aan blijdschap, aan liefde
en vreugde

maak ons open
voor uw leven
voor uw diepe ontferming
voor uw liefde.

Keer ons naar u.

Coen Wessel

WERKVORM VOOR GESPREK: WAAR STA JIJ VOOR OP?

Variatie 1: ieder neemt zelf een kranten-
artikel of -foto mee.

Variatie 2: er liggen krantenartikelen en / of
-foto's en ieder zoekt daar één uit.

A. Opdracht: kies een krantenartikel of foto
uit over datgene wat een betere wereld in de
weg staat, wat u ervaart als onrecht of
onderdrukking en waar u voor in beweging
zou willen komen.

B. Om de beurt staat ieder op en zegt: "Ik
sta op voor..."

C. We lezen ook in Exodus hoe moeilijk het
is om op te staan, hoeveel moeite en
weerstand er is waardoor het ons niet lukt
om werkelijk 'in opstand' te komen. We
hebben moeite om door te zetten en bevrijd
te worden. Iedereen denkt even in stilte na
over wat hem of haar belemmert om op te
staan. Kijk niet alleen naar de weerstand
van buiten maar ook naar de weerstand in
jezelf. Ieder benoemt datgene wat het
opstaan belemmert.

D. De campagne heeft als slogan: 'Het kan!
Sta op voor een betere wereld'. 'Het kan'
betekent dat we erin geloven. Waar gelooft u
in? Ieder denkt hier in stilte over na.
Opnieuw maken we een ronde: "Het kan!
Want..."

MAAK VAN MIJ EEN REGENBOOG

Maak van mij een regenboog
met al die mooie kleuren
waarin U, God, voor iedereen
uw licht breekt na de regen.

Maak van mij een regenboog,
symbool van betere tijden,
die na iedere storm op zee
uw licht kan laten schijnen.

Is het waar, Heer,
dat U ook vandaag de dag
nog graag kijkt naar de zee,
naar de wind en naar het licht?
Is het toeval dat het vogels zijn,
bloemen en ook kinderen
waarnaar uw aandacht gaat?

Maar zeker weet ik ook
dat U niet minder oog hebt
voor wat mensen onophoudelijk doen
die delen in uw schepping.
Als ik kon, zou ik ieder kind
een globe geven of een wereldkaart,
om hun een wijde blik te geven
en hart voor ieder volk en ras.

Is het waar, Heer, dat U de regenboog
als vredesteken aan de hemel plaatst,
als teken van verzoening
tussen U en alle mensen?
Geef ons opnieuw zo'n duidelijk teken
dat de wereldbevolking wakker schudt.
Maak, dat de rijken van deze aarde
de waanzin inzien van oorlog
en de armoede van zovelen
als een schandaal
voor hen en voor hun kinderen.

*Bisschop Hélder Câmara, Brazilië (in 'Geef
ons heden ons dagelijks brood')*

LIEDEREN

- Liedboek: psalm 105, vers 1, 9-14 (Looft God den Heer, en laat ons blijde), gezang 199 (De toekomst van de Heer is daar), gezang 290 (Er is een land van louter licht)
- Evangelische liedbundel: lied 5 (Wie is God behalve onze HEER?), lied 268 (Magnificat)
- Lieder ter bemoediging: lied 45 (Een land om van te dromen), lied 68 (Wij gaan weer verder)

SAMENWERKING MET KIND OP ZONDAG

In Kind op Zondag, de methode die in veel kerken wordt gebruikt voor de kinderdienst, staan dezelfde verhalen uit Exodus centraal. En Kind op Zondag werkt - net als ICCO & Kerk in Actie - met de slogan 'Het kan!' De 40dagentijdcampagne en Kind op Zondag zijn daardoor prima te combineren in de kerkdienst.

Elke week plakken de kinderen een stuk van het verhaal op de grote poster van Kind op Zondag die in de kerk hangt. Daarnaast kunt u (of

een kind) er ook elke week een foto van een project uit de 40dagentijdcampagne bijplakken, bijvoorbeeld na de collecteafkondiging. Als de kindernevendienstcommissie van uw gemeente deze poster en het materiaal van Kind op Zondag bestelt, ontvangt zij de projectfoto's van de 40dagentijdcampagne er gratis bij. Het is niet nodig dat u als ZWO-commissie of diaconie de foto's apart bestelt. Spreek met de mensen van de kindernevendienst af hoe u wilt samenwerken.

JOP 40DAGENTIJDKALENDER VOOR KIDS

Voor kinderen is er dit jaar opnieuw een 40dagentijd kalender van JOP waarmee ze thuis kunnen 'aftellen' naar Pasen. Hiermee kunnen de kinderen elke dag aan de slag rondom de lezingen uit Exodus én rond het kinderproject Irpañani, een van de projecten die centraal staan in de campagne. Voor iedere dag is er een aansprekende gedachte, een puzzeltje of een andere opdrachtje. Zo vormt deze kalender een leuke aanvulling op wat de kinderen in

de kindernevendienst gehoord of gedaan hebben. Daarnaast bevat de kalender ook iedere week een onderdeel van een bouwplaat. Het resultaat van deze bouwplaat zijn figuren uit de verhalen in Exodus en Irpañani. Elke week krijgen ze een nieuw attribuut dat hen helpt om in beweging te komen. Dit resultaat kan thuis op de viertafel worden gezet. Hiervoor geeft de kalender ook suggesties. Prijs: € 2,-

KALENDER 'OP WEG NAAR PASEN'

De 40dagentijd kalender voor volwassenen sluit aan bij het thema 'Het kan!' De zes weekthema's zijn: vasten, verlangen, veranderen, verzet, verwachting en vrijheid. Met onder meer verhalen, psalmen, sobere recepten, handige weetjes (zoals wat er op tafel staat

tijdens en pesachmaaltijd), gebeden en leuke tips. Het kalenderboekje is geschikt voor eigen gebruik, maar ook om cadeau te geven, bijvoorbeeld aan mensen die niet vertrouwd zijn met kerk en geloof. Prijs: € 3,95 (korting bij bestelling vanaf 10 exemplaren).

COLOFON

UITGAVE

Kerk in Actie
Postbus 456, 3500 AL Utrecht

Tel. (030) 880 14 56, Fax (030) 880 14 57

E-mail: servicedesk@kerkinactie.nl

Internet: www.kerkinactie.nl

ING 456 te Utrecht

FOTOGRAFIE

Hollandse Hoogte (cover),
Priscilla Centrum, Henny van Haelen,
Johannes Odé, Youth for Christ,
Foto Caroline

REDACTIE

Nelleke Drop, Ate Klomp,
Emmy Bregman

EXEGETISCHE UITWERKING

Jac Franken

VORMGEVING

D&DJ communicatie, www.dendj.nl

DRUK

Libertas, Bunnik